

Сергей Есенин - башка тилдерге эң көп которулган орус акыны.

Анын айрым чыгармаларынын кыргыз тилиндеги котормосу менен таанышып коюңуздар.

Которгон: *Улан Кошалиев*

С. Есенин

*Кызгылт тарткан көлмө үстүндө топтошуп
Алтын түстүү жалбырактар айланат,
Кубалашкан көпөлөккө окшошуп
Кылкылдашып, жылдызга учат, жай гана.*

*Ашык болдум ушул кечке мен бүгүн,
Алтын өрөөн орун алды жүрөктөн.
Ак кайыңдын тартып-чоюп көйнөгүн
Адыраңдап бала-шамал жүдөтөт.*

*Өрөөндү да, өзүмдү да суук каптап,
Күңүрт күүгүм короо койдой жымырайт,
Жымжырт бактын эшигинде булактап
Жылаажыны бир токтойт да, бир ырдайт.*

*Мен эч качан азыркыдай берилип
Маани берип өз денемди укпагам,
Мажүрүм тал бутагындай ийилип,
Мөлтүр кызыл сууга чумкуп чыксам, аа.*

*Ах, жымыңдап, үймөк чөптү жаздана,
Ай жүздөнүп, тал чөптү алып чайнасам...
Баарын сүйгөн, каалаганы аз гана,
Бактым менин, мемиреген, кайдасың?*

Кара киши (поэма)

Досум, досум,
Мен оорумун, оорулуумун
Өзүм билбейм, бул оору келди кайдан.
Боз шамалдай
Бош талаада боздоп, уулуп,
Сентябрдай токойду жайдактаган,
Арак сымал какшытып мээ соолутуп.

Сермейт башым кулактарды,
Канаттуу чымчыктардай.
Мойнум болсо
Буттай элес калтырат.
Кара киши,
Капкара,
Кара киши
Түнү бою тынч уктатпай,
Кара киши
Керебетте олтурат.

Кара киши
Колу менен барактап кир китебин,
Окугандай өлүккө
Күнүлдөп окуйт мага
Өмүр жолун арамза
Кешиксиз бир пенденин,
Коркунучтуу кайгынын отун жага.
Кара киши
Кап-кара!

"Уккун, уккун,-
Ал айтат күбүрөнүп,-
Орошон ойлорго бай
Окусаң бул китепти.
Бул киши
Байырлаган ал өлкөнүн
Элдери -
Алдамчы, ууру-кески.

Декабрда ал өлкөдө
Кар укмуштай таптаза,
Борошо уруп,
Тамашаны көргөзөт.
Тынчы жок бир жан болчу ал, жөн жатпаган,
Бирок мыкты,
Теңдеши жок, өзгөчө.

Кылдат болчу,
Анан калса, акын дагы,
Аздыр-көптүр
Алдуу жана шамдагай,
Бир аялды,
Кырк жаштын кырындагы,
Кыялы терс кызым, жана
Кымбатым деп атаган.

Бакыт, - дейт ал, -
Эптүүлүгү колуң менен акылдын.
Эпсиздердин
Баары дайым бактысыз.
Эчтеке эмес,
Кыйналуунун ар кылын
Тарттырганы
Тамтыгы жок шартыбыз.

Ысык-суукта,
Ызгаарында жашоонун,
Оор жоготуу
Же кайгыда жүргөндө,
Жылмайганың, жалган маанай жасооң бул —
Чеберликтин эң улуусу дүйнөдө".

"Кара киши!
Кийлигишпе, акың жок!
Кызматтагы
Куткаруучу көрүнбө.
Кызык эмес өмүрү
Көкбет, чырдуу акындын.
Башкаларга, сураныч,
Барып, айт ал жөнүндө".

Кара киши
Карайт мага тигиле.
Каптайт анын көздөрүн
Көгүш түстүү кусунду, -
Көрүп турам
Анын айтчу сөздөрүн,
Уурусун дейт, билбеген
Уят менен кусурду.

.....

Досум, досум,
Мен оорумун, оорулуумун
Өзүм билбейм, бул оору келди кайдан.
Боз шамалдай
Бош талаада боздоп, уулуп,
Сентябрдай токойду жайдактаган,
Арак сымал какшытып мээ соолутуп.

Аяздуу түн.
Мемиреп тынч көчөлөр.
Терезеде турам жалгыз,
Күткөнүм жок башка адам.
Теребелди чулгаган
Жумшак кар бүртүкчөлөр,
А дарактар, атчандардай,
Үйүгүшөт бакчада.

Бир түнкү куш
Боздойт, тилеп жамандык.
Бак-атчандан
Үнү чыгат туяктын.

Мына кайра, кара киши
Үстөлүмдөн жай алды,
Үстүн чечип, шымаланып,
Үйрөтмөкчү сыяктуу.

"Уккун, уккун!, -
Кирилдейт ал, жүзүм карап,
Улам-улам
Жылып мага жакындап. -
Укпаптырмын
Адамдардын жүзүкара
Кыйналганын
Уктай албай жабыркап.

Ах, адаштым дейин, мейли!
Ай толукшуп чыгыптыр.
Андан башка эмне керек
Бул уйкулуу бадалга?
Же "ал" келсе
Жоон сандары жалтыр-жалтыр,
Жансыз, шаңсыз ырларыңды
Окуйсунбу аялга?

Ах, жакшы көрөм акындарды!
Күлкүлүү калк.
Алар кылган иштер дайым
Жүрөккө из калтырат, -
Безеткилүү студент кызга
Түрү суук бир чунак
Айтып берет кооз дүйнөнү,
Алсыз өзү, шалдырап.

Билбей турам, эсимде жок,
Бир айылда,
Калугада болсо керек,
Же Рязанда,
Жашачу эле баласы
Бир дыйкандын,
Чачы сары,
Көздөрү көк асмандай...

Ал балакай эр жетилген,
Анан калса, акын дагы,
Аздыр-көптүр
Алдуу жана шамдагай,
Бир аялды,
Кырк жаштын кырындагы,
Кыялы терс кызым, жана
Кымбатым деп атаган."

"Кара киши!
Кара мүртөз сен коноксуң.
Көптөн берки бул атагың
Кулач жайды тез эле".
Албууттандым,
Таяк учту колдон зуу

Таамайланып
Тумшугуна түз эле...

.....

... Ай жоголуп,
Айнектен таң көрүндү.
Ах сен, түн, түн!
Неге баарын бүлдүрдүң?
Шляпам башта.
Жан жок бөлөк өзүмдөн.
Жалгыз турам...
Жанында сынык күзгүнүн...

Маскөөнүн тентек бекерчисимин

Өзүмдү өзүм алдагым келбейт,
Өрчүдү зарым, өйүтүп жүрөк.
Эмне үчүн мени алдамчы дешет?
Эмне үчүн чырбаш атыгып жүрөм?

Каракчы эмесмин токойдо күткөн,
Түрмөдө адам аткан эмесмин.
Жолуккан жанга жылмайып күлгөн,
Жөн гана шайдоот бекерчи менмин.

Маскөөнүн тентек бекерчисимин.
Шаардын бир бурчу болгон Тверде
Шамалдай жеңил басышым менин
Белгилүү ар бир жолбун иттерге.

Көркөмсүз, көрксүз, чобур аттар да
Көргөндө мени баштарын ийет.
Мен жакшы досмун айбанаттарга,
Менин ырларым жүрөккө тийет.

Соксогой шляпа башка кийгеним,
Сулуулар жана сүйүү үчүн эмес,-
Аны кийгенде азыраак кейип,
Аттарды сүйүп, сулудан берем.

Адамдар менен достук жок менде,
Ааламга бөлөк башымды ийгем.
Ар бир дөбөттүн мойнуна келет
Аземдүү делген галстугум илгим.

Ойлонуп эми, көп санаа тартпайм.
Оорулуу ойдон арылды жүрөк.
Ошого мени алдамчы атап,
Ошого элдер чырбаш деп жүрөт.

Аялга кат

Эсиңизде,
Албетте, эсиңизде баардыгы:
Турдум эле
Мен дубалга жөлөнүп,
Ызаланып, мага орой бакырып
Сиз жай таппай
Ичинде тар бөлмөнүн.

Сиз айттыңыз:
Коштошобуз эми биз,
Бул ирээтсиз
Жашооңдон мен чарчадым,
Сен жүрө бер келечегин белгисиз,
А мен оңдойм
Өз жашоомду чаржайыт.

Сүйүктүүм менин!
Сүйчү эмессиз сиз мени.
Билчү эмессиз, мен көп элдин тобунда
Аттай чуркап, тыбырап, күйүп келгеним
Түк тайманбас чабандестин колунда.

Билбедиңиз,
Абалымды жайымды,
Кый-сыпыры чыккан ушул турмушта
Кыйнай берем, түшүнбөй мен, жанымды -
Кайда алпарат тагдырдын бул жазмышы.

Тиктей карап
Көрө албайсың жүзүмдү.
Чоң нерселер алыста-ан байкалат.
Кайнаган деңиздин үстүндө -
Кемелер кейиштүү чайпалат.

Жер шары - кеме!
Кимдир бирөө
Жаңы жашоо, атак-данк издеп
Бурганактын как жүрөгүнө
Ал кемени имерди түздөп.

Кеме үстүндө чоң аянтчада
Ким кулап, окшуп, сөгүнбөдү?
Чыдамдуулардын бир уучу гана
Чайпалып чууга чөмүлбөдү.

Мен да ошондо,
Чоң ызы-чууда,
Бул ишти жакшы билгендиктен,

Окшуп жаткан элден качууга,
Кеменин ички бөлүмүнө киргем.

Ал бөлмө -
Орус аракканасы.
Тигилдим ылдый чөйчөктү карап,
Кыйнаган жанды азаптан качып,
Аракка уугуп
Өлүүнү каалап.

Сүйүктүүм менин!
Кыйнадым сизди,
Чарчаңкы тартып
Көзүңүз турду:
Жаңжалдан чыкпай, жыйбай эсимди
Атайын сизди көрсүн деп кылдым.

Бирок сиз мени
Билбедиңиз:
Тумандуу, татаал бул турмушуң.
Түбү жок тагдыр түк белгисиз
Түшүнө албай,
Кыйналчумун...

.....
Көп жылдар өттү.
Эми мен башкамын.
Сезимдер, ойлор башкача болчу.
Майрамдарда эми айтканым:
Жашасын биздин башкаруучу!

Назик сезимдер
Оргуштайт бүгүн.
Суз абалыңыз эсиме түштү.
Өзгөргөнүмдү сизге айтыш үчүн,
Өзүмчө шашам,
Ашыгуум күчтүү!

Сүйүктүүм!
Жакшы кабарым бар:
Мен жардан учуп, кулаган жокмун.
Советтердин катарында
Мен бүгүн күчтүү сапарлаш болдум.

Мурдагы кезим
Такыр жок бүгүн.
Кыйнабайт элем
Сизди мен азыр.
Эркиндик үчүн
Ак эмгек үчүн
Ла-Маншка болсун барарым анык.

Кечириңиз...
Билем, азыр башкасыз -
Күйөөңүз бар
Эстүү жана сөөлөттүү;
Эзилүүбүз эми сизге пайдасыз,
Мен өзүм да
Керексизмин, бөлөкмүн.

Сиз жашаңыз
Жылдыз учкан из менен,
Байыр кылып жаңы бакыт сересин.
Салам айтып,
Сизди ар убак эстеген
Таанышыңыз сиздин
С е р г е й Е с е н и н.

Жандүйнө азабы

Кайгылуу... Жандүйнө азабы
Кейитип, жүрөктү эзет,
Көңүлсүз убакыт абазы,
Көөдөнгө дем жетпей келет.
Жатканда, ой келип ачуу
Жабышып чыкпайт эсимден...
Айлантат башты ызы-чуу.
Айламды таппай келем мен.
Алсырайт жандүйнөм, арып.
Алаксып албайм эч жанга.
Кыбырайм, араң дем алып.
Кызыксыз, шаңсыз айлана.
Эмнеге өмүр берилген!
Эчким жок башым жөлөөргө,
Бул жашоо жаштуу, бири кем,
Бакытсыз жашоо оор өтө.

Ай толгон түндөр!

Көгүлтүр кечтей, ай толгон кечтей
Келбеттүү, жапжаш болгом биз кезде.
Токтобой такыр, кайрылып келбей
Баары учту колдон... алыстап менден...
Муздады жүрөк, карыкты көздөр...
Көгүлтүр бакыт! Ай толгон түндөр!

Энеме кат

Амансыңбы, менин кемпир-энекем?
Мен да аманмын. Менден сага чоң салам!
Нурун чачып сенин жыгач кепеңе
Курчап турсун ушул кечки сырдуу аалам.

Кат жазышат сен жөнүндө - мени ойлоп,
Санаа тартып, көп кайгырып жүрөт деп.
Кайра-кайра жолго чыгып, жол бойлоп,
Эски күрмө кийип алып, күтөт деп.

Кеч күүгүмдө тынчтык таппай көңүлүң,
Көп көрүнөт кандуу сүрөт көзүңө:
Мушташууда өчөт менин өмүрүм
Жүрөгүмө бычак сайып ким бирөө.

Жок, асылым! Боло бербе бушайман.
Бул болбогон, кайдагы бир жаман ой.
Сени көрбөй өлбөйм, өлбөй жашаймын,
Ичсем дагы кээде күн-түн ойгонбой.

Мен дагы эле мурдагыдай сезилем
Кыялымда каалаган бир жан сырым -
Жепирейген тамыбызга тезинен
Жетсем деймин, сагынычым кандырып.

Мен барамын, жаз келгенде, бак-дарак
Бүчүр байлап калган кезде жанданып.
Тээ сегиз жыл мурдагыдай а бирок,
Ойготпочу аткан кезде таң жаңы.

Ойготпочу сезимдерин өткөндүн,
Козгобочу кыялдарды кыйраган, -
Жаш кезимден кыйналууну көп көрдүм,
Жоготууну көрдүм жанды кыйнаган.

Сыйынганды үйрөтпөгүн, сураныч.
Эски учурга кайра кайтып барбайбыз.
Өзүң гана мага жардам, кубаныч,
Өзүң гана сыйкыр нурсуң жапжалгыз.

Ошондуктан убайым жеп, үшкүрбө,
Көп кайгырба, көп кейибе мени эстеп.
Кийип алып эски күрмө үстүңө,
Кайра-кайра жолго чыкпа, келет деп.

Укмуштай курч, данктуу жаштык жылдарым

Укмуштай курч, данктуу жаштык жылдарым,
Ууктурдум, ууландырдым, кыйнадым.
Өлөөр күнүм билбейм жакын, алыспы,
Өткүр көздөр эми минтип карыкты.
Кайгы, капа... Кайда кетти, кубаныч?
Талаадабы? Шараптабы? Туйбайм эч.
Колум созом - угам, сезем бүт баарын:
Баратабыз... аттар... чана... кар калың...
"Эй, атчым, чап! Түрүң – нак эр жүрөктөй!
Аң-дөңдөрдөн титиресин жүрөктөр! "
Атчы айтат: "Мындай бороон-чапкында
Коркуп турам атты кыйнап чапкандан",
"Ой, коркогум. Жарабайт бул жоругуң! "
Камчыны алып, тарттым атты сооруга.
Кар чачырап, аттар сызды куюндай.
Чана силкип, учуп түштүм буюмдай.
Көзүмдү ачсам: үч ат чеккенчана жок...
Бинт оронуп, жатам ооруп, онтолоп.
Аңгыл жолдо аттарды эмес, мен эми
Керебетти койгуладым, жинденип.
Саат жебеси мурут болуп чычаят.
Мага үңүлүп, уйку көзүн ушалап,
Күзөт доктур кырылдаган үн менен:
"Эх, өзүңдү ууландырдың уу менен.
Өлчү күнүң билбейм жакын, алыспы, -
Өткүр көзүң арак ичип карыкты."

Адамдардын мээрим

Адамдардын мээриминсынамака,
Кудай жүрдү жер кезген карып болуп.
Карт дүмүрдүн үстүндө бир абышка,
Каткан нанды кемшендейт чайнап, соруп.
Чыйыр жолдо таякчан келе жаткан,
Ал байкушту абышка көрө сала
Кабак чытты: "Бечара, шору каткан,
Өзөргөн го, калтырайт түрүн кара"
Кудай ага жакындап, ичтен сызды:
Жүрөктөргө канткенде мээрим толот?!...
Мусапырга абышка нанын сунду:
"Ме чайнап ал, кичине кубат болот".

Мынчалык мен чарчап көрбөгөм

Мынчалык мен чарчап көрбөгөм
Мунарык каптаган бул суукта
Асманын Рязандын түш көрөм
Анан да жашоомду буулуккан.

Көп сулуу арзуусун арнаган.
Көптөрдү мен дагы сүйгөмүн.
Сыйкыр күч виного байлаган
Себеби ушул болуп жүрбөсүн.

Нечен түн мас болдум, сайрандап
Анда да кусалык кетпеди.
Ансайын жабыркап кайран жан
Курт жеген жалбырак кейиптенди.

Мен азыр алдансам муң сезбейм,
Мүдөөмө жеткенге кубанбайм,
Кулпурган чачтарым бул кезде
Кубулду боз түскө кубарган,

Кубулат кир сууга, боз күлгө
Күздөгү тумандай ойлорум.
Кайгырбайм өткөргөн күндөргө,
Калса дейм болгондой болгону.

Жададым жабыркап өзүмдөн.
Жансызга мен окшоп барамын-
Жөн гана жылмаюу жүзүмдө
Жагымдуу жана тынч абалым.

Көнүмүш адатка айланды
Эл толгон жайларга барганым.
Табият багыннат адамды
Тартабыз ал башка салганын.

Баш ийип мен дагы ал күчкө,
Басаңдап баратат жалыным.
Антсе да мен сүйгөн кең түзгө
Ар качан табынам, жалынып.

Өрөөнгө, мен өскөн бейкапар,
Көк чөбүн тебелеп ойногон, -
Салам айт таранчы, каргага
Үкүгө, түн бою боздогон.

Кыйкырам мен жазгы талаага,
Дирилдеп: "Кагылам, чымчыктар,
Айткыла, мен бүттүм дуулдап,-
Белчеден буралган буудайды
Жел келип жапырсын шуулдап"

Мынакей жөнөкөй бакыт!

*Мынакей жөнөкөй бакыт!
Жашыл бак жана ак дубал,
Көлмөдө кызарып батып,
Күн сүзөт кызыл аккуудай.*

*Арыба, алтын бейпилдик!
Чагылат сууда кайыңдар.
Калгансыйт айлуу кеч кирип,
Каптаса көктү таандар.*

*Калина өскөн бакчада
Жагымдуу жумшак үн менен,
Назик ыр ырдайт башкача,
Назик кыз аппак кийинген.*

*Талаанын түнкү шамалы,
Таралат аба муздатып.
Албырган жаштык жамалы,
Сүйкүмдүү, жөнөкөй бакыт!*

Кыш

*Мына күз да учуп кетти,
Кирип келди кыш дагы.
Көрүнбөстөн учуп келди,
Канаттуудай сыягы.*

*Мына аяз кычырады,
Көлмөлөрдү тоңдурду.
Жаш балдарга кыш жыргалын,
Белек кылып кол сунду.*

*Укмуштуудай кооз чиймелер,
Айнектерге тартылды.
Аны көргөн кишилерди,
Ал айран-таң калтырды.*

*Кар айланып, жаайт, учат,
Жер ак жабуу жамынат.
Булуттардан күн көз кысат,
Карда кыроо жаркырайт.*

Эх, кандай түн!

*Эх, кандай түн! Уктай албайм.
Уйку жок менде. Ай жаркырайт.
Жүрөгүмдө сакталгандай
Жоголгон эчак, жаштык курак.*

*Суз жашоомдун сен шериги,
Оюнду, биздин, сүйүү дебе,
Андан көрө ай жарыгы
Төгүлсүн мага, балкып дене.*

*Бурмаланган сызыктарды
Көрсөтсүн ачык асмандан ай,-
Менден кете албасыңды,
Сен мени сүйө албагандай.*

*Таза сүйүү кайталанбайт,
Андыктан сен бөлөксүң мага,
Бул дарактар бизди азгырат,
Кар күрткүгө буттарын сала.*

*Билем мен да, билесиң сен,
Ай шооласы ар кыл кубулат
Дарактарда гүлдөр эмес -
Дарактарда кар менен бубак.*

*Сүйгөн элек биз бир кезде,
Сен мени эмес, мен башканы,
Кызыктырбайт эми бизди
Сүйүүбүздүн чыны, жалганы.*

*Ошентсе да, назик сүйүп
Калп эзиле, мени өпкүлө,
Май айы, түбөлүк Сүйүүм
Жашасын дайым жүрөгүмдө.*

Эсимде сүйгөнүм, эсимде

*Эсимде, сүйгөнүм, эсимде
Кундуздай чачың, кулпурган...
Көңүлсүз жана оор болду эле
Аргасыз, сени калтырган.*

*Эсимде түндөрү ал күздүн,
Көлөкө кайыңдан шуулдап...
Кыскараак болсо да күндүз күн,
Шооласын төкчү ай узак.*

*Эсимде сен мага айтканың:
"Кырчындай бул жылдар өтүп,
Унутасың мени, ардагым,
Башканы жандап, түбөлүк".*

Гүлдөгөн липалар бул күнү
Түшүрдү кайра жадыма,
Мен назик себелеп гүлдөрдү
Буралган коюу чачыңа.

Жүрөгүм муздабай таптакыр,
Башканы сүйөт көңүлсүз.
Жактырган чыгарма сыңары,
Ал менен эстейм өзүңдү.